

Hotell- och restaurangfackets (HRF) yttrande över ”Slutbetänkande Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete”, (SOU 2025:25)

Yttrande

Hotell- och restaurangfacket, HRF, lämnar härmed följande yttrande över Delegationen mot arbetslivskriminalitets slutbetänkande (vidare kallad Delegationen).

Inledning

HRF har under lång tid påtalat förekomsten av arbetslivskriminalitet, konsekvenserna av den och lämpliga åtgärder för att mota bort den från arbetsmarknaden. Detta har belysts främst ur ett arbetstagarperspektiv men negativa effekter på bland annat välfärd, skattesystem och arbetsmarknadens funktion har nämnts.

HRF verkar i en bransch som har hög omsättning av personal, många arbetskraftsinvandrare från tredje land, en hög andel otrygga anställningar och många jobb som kan utföras enbart med utbildning på arbetsplatsen. Utöver detta finns ett starkt inslag av subventionerade anställningar från statligt håll. Detta sammantaget gör vår bransch utsatt för kriminella företagare. De många subventionerade anställningarna bidrar till att finansiera arbetsgivare som inte har en intention att anställa efter den subventionerade anställningens upphörande och gör branschen ryckig och instabil med hänseende på anställningstrygghet, stabilitet och löneutveckling.

Vår bransch är en av Sveriges basnäringar. Den är även växande. Omkring 200 000 personer är sysselsatta i besöksnäringen i varierande sysselsättningsgrad. De villkor och omständigheter som finns i den påverkar många individer och samhället i stort. Att pressa tillbaka arbetslivskriminaliteten och få bort andra oönskade element ur vår bransch kommer att ha stor inverkan på svensk arbetsmarknads funktion i stort.

Vi i HRF, som arbetsmarknadspart i besöksnäringen, utför ett stort och varierat arbete i att bringa in mer ordning och reda på arbetsmarknaden. Vi tar vårt ansvar

och anser att Delegationens arbete har varit bra för att ytterligare belysa beslutsfattaress och det allmännas ansvar.

Samlad bedömning

HRF:s samlade bedömning är att Delegationen har gjort ett omfattande och grundligt arbete med bra förslag som, om de genomförs, kommer att bidra till en minskning av kriminalitet i arbetslivet och mer trygghet på arbetsmarknaden. Det är bra att särskilda näringsgrenar belyses men det saknas en bild över hela branscher.

Under nedanstående rubriker redovisas HRF:s synpunkter på det framlagda betänkandet.

Lön och andra ersättningar

HRF instämmer i att ett stärkt skydd behövs för personer med arbetstillstånd. Det är uppenbart att dagens system innebär en förskjutning av maktbalansen till stark fördel för arbetsgivaren. HRF tillstyrker förslaget om rätt till lön för arbetstagare med arbetstillstånd med tillägget att formuleringen angående bevisbördan ändras från ”visa” sänks till ”sannolikt”. Även tiden för presumptionen bör ändras från tre månader till så länge arbetstillståndet gäller.

Sanktionsavgifter

Det är HRF:s mening att arbetskraftsinvandrares ställning ska stärkas och den rådande maktobalansen åtgärdas. Idag är det arbetstagaren som riskerar utvisning om ett anställningsavtal inte lever upp till ställda krav. Det är bra att arbetsgivare får som bryter mot utlovade villkor få betala sanktionsavgift. Sanktionsavgiften bör dock vara högre.

Gruppen utstationerade löper hög risk att utsättas för arbetslivskriminalitet. HRF delar Delegationens ställningstaganden men menar att sanktionsavgifterna ska vara högre för att vara kännbara och avskräckande.

Utökat mandat för DO och bidrag till arbetstagarorganisationer

Alla arbetstagare oavsett legal status ska få ut sin lön. Papperslösa arbetare löper särskild stor risk att utnyttjas. HRF menar att det är rimligt att ett större statligt ansvar behövs. HRF är försiktigt positivt till detta men menar att det behövs utredas närmare och att förslag behöver utformas på ett sätt som värnar den svenska arbetsmarknadsmodellen. Ett helhetsgrepp kring papperslösas situation

krävs, en utredning bör tillsättas som ser över helheten för papperslösas situation i Sverige. HRF vill tillägga att förslag som utformas ska vara tydliga med att arbetstagarorganisationer har företräde för att bistå en papperslös. Det är ej heller tillräckligt utrett hur DO skulle hantera talerätten och fackförbundens möjlighet att utöva sitt företräde. Det är av särskild vikt att fackförbund får kännedom om företag som är bundna av kollektivavtal och som inte betalat ut korrekta löner för att kunna driva ärenden om kollektivavtalsbrott. DO:s tänkta roll vid lönetvist är oklar och motstridig. Även instruktionen vid diskrimineringsärenden är otydlig. HRF tillstyrker förslaget om statsbidrag till arbetstagarorganisationer som företräder papperslösa givet att det utreds vidare. Redan nu vill HRF lyfta fram att ersättningsnivåerna är för låga. Även förtydligande kring handläggning av företrädande av icke-medlem behövs.

Avsaknad av arbetsmiljöåtgärder

Det är beklagligt att arbetsmiljöperspektivet till stor del saknas i förslagen till åtgärder. Brott mot arbetsmiljöregler ingår systematiskt i arbetslivskriminalitet för att pressa ned kostnader. En dålig arbetsmiljö har långtgående konsekvenser för organiseringsmöjligheter, förmåga att påtala brister, hälsa och i värsta fall fara för liv. Ett skärpt sanktionssystem behöver komma på plats särskilt gällande upprepade överträdelser.

Näringsförbud

HRF tillstyrker förslaget om vidare utredning om att näringsförbud ska kunna utfärdas på andra grunder än de regelbrott som föreligger i dagens läge.

Vägen framåt

Arbetet gällande arbetslivskriminalitet behöver utvecklas framöver. Detta gäller särskilt arbetet mellan myndigheter, regioner, kommuner, arbetstagarorganisationer och arbetsgivarorganisationer. Myndigheter bör också stärka sin förmåga att hantera den information som fackförbund delger dem, bland annat i olika yttranden. Tyvärr är HRF:s erfarenhet av detta inte tillfredsställande. Detta gäller exempelvis yttranden över så kallade migrationsärenden och yttranden över subventionerade anställningar. HRF noterar också att regeringen ännu inte realiserat flera förslag från Delegationens tidigare betänkande.

HRF är enig med Delegationen om att utländsk arbetskraft löper särskild stor risk att utnyttjas. Det är uppenbart att ju större underläge desto större risk att utnyttjas.

Detta visar sig särskilt i att utländsk arbetskraft och unga som är särskilt utsatta. HRF vill i det här sammanhanget lyfta fram att utnyttjande på arbetsmarknaden inte är begränsad till ovannämnda. Försämrade villkor leder till utsatthet av arbetstagare och en sämre arbetsmarknad för alla arbetstagare. En helhetsbild behövs snarare än fokus på enbart utländska arbetskraft syftandes till att finna åtgärder som är effektiva.

Arbetet mot arbetslivskriminalitet måste hållas samman på nationell nivå likväl som på EU-nivå. Det är också viktigt att det brottsförebyggande arbetet stärks upp i Sverige och inom EU.

Arbetskraftsinvandring

Hotell- och restaurangfacket vill i detta sammanhang åter påminna om sitt ställningstagande gällande arbetskraftsinvandring. Vi välkomnar alla som vill och kan jobba i besöksnäringen oavsett ursprung och motsätter oss statlig inblandning i lönebildning och andra frågor som hanteras bäst av arbetsmarknadens parter inom ramen för vår arbetsmarknadsmodell.

Vi HRF är av uppfattningen att om brist på kompetens råder, kollektivavtal är tecknat och följs, kollektivavtalade löner betalas och tjänster är på heltid samt att de fackliga organisationerna får betydande inflytande över utformning av bristyrkeslistor finns inga hinder för arbetskraftsinvandring.

För Hotell- och restaurangfacket

Eva-Lotta Ramberg
Förbundsordförande